

ÉRZÉKI CSALÓDÁSOK.

(Folytatás.)

Az érzéki csalódásoknak mult számunkban idézett kettős példájához hasonló — ugyszólván naponkinti — esetekkel, íveket lehetne megtölteni. Sokkal ritkábbak, 's így nem csak érdekesebbek, hanem egyszersmind figyelemre méltóbbak ezen áltatásoknál, az érzéki csalódásoknak második neme, a' káprázatok. Ezeknél legtöbbnyire egy fő eszme uralkodik az emberen, annak polgári vagy családi viszonyaira, rangjára, vallásossága vagy erkölesisége fokozatának, ugyszinte szenvedélyeinek, indulatainak minőségére vonatkozó. Így a' katonák többnyire hadi káprázatokkal bibelődnek; a' buzgólkodók, angyalokat, szenteket, idevzitót vélnek megjelenni körülöttük. Sokszor hely, vidék 'stb emlékezetet ébresztenek föl, melly káprázatokot szül, ugy, hogy olly helyen, hol sok ideig ugyanazon személyt szoktuk volt látni, annak halála után is odaképzeljük, 's káprázatunk miatt valóban ott szemlélni hisszük. — Egy schweizi férfin, midőn egy alkalommal a' nyilvános könyvtári terembe ment, régi megholt barátját, szokott helyén látá ülni az elnöki székekben, nagyszámu, de már mind megholt tanácsosoktul körülvéve, diszköntösbén, tanácskozva. Mire azonban a' megrémült férfi tisztí társai közül néhányat maga mellé véve, ama' rémes tanácsot szétüzendő visszatért, semmit sem látá káprázatának előbbi tárgyai közül. G l e d i t s c h hasonlókép látá egyszer, káprázata következtében, a' berlini akademiának egyik megholt elnökét, Maupertuist, az akademia teremében.

A' káprázatoknak még rendkívülibb jelenetei közé tartozik az önlátás, midőn t. i. az érzéki csalódásba esett személy tulajdon alakját, mintegy megtestesülve maga előtt látja. G ö t h e beszéli, például, hogy midőn Drusenheimba lovagolt, egyszerre az uton, magával átellenben tulajdon személyét látá, arannyal himzett fehér mellényben, mit addig soha nem viselt, de nyolcz év mulva csakugyan ollyan mellényben tévé azon utat. — Még egy példáját az önlátásnak. Egy komoly 26 esztendő s lány, egy kis városkából, rokonai 's barátnei körébül, egy falusi paphoz menvén férjhez, nyomorult helységbe került, hol gond-sanyartan, 's távol minden közlekedhetéstül, önmaga 's szerencsétlen helyzete fölötti tünődésnek átadva, szomoruan élt. Néhány hónapi otléte után, egyik délben, midőn a' konyhából az ételt asztalra akará' vinni, az átellenben levő lépcsőnél tulajdon alakját pillantá meg, ugyanazon helyzetben mint ő, az ebédli szoba ajtaja előtt, kezében tálat tartva. E' látásra kiejté kezébül a' tálat, 's ájultan rogyott össze. Más alkalommal, épen kikocsizni szándékozván, ruhát akart magára öltetni, melly a' szökrényben volt; midőn ennek ajtajához ment, magát ugyanazon ruhában látá a' szökrény előtt állani, mellyet magára akart venni. Minden illy jelenetre megbetegült az asszony; utóbb azonban annyira megszoká, hogy egészen egykedvüleg nézheté. Az orvos gyakori helyváltoztatást, társaságot, 's kellemes időtöltést ajánla e' nyavalyás káprázat ellen, hogy az asszony elméje külső tárgyakra forduljon, 's ne önmagával és helyzetével bibelődjék minduntalan, mi, különösen miután máshova költöztek lakni, egészen meg is szün-

teté káprázatait. Wagner szerint, hasonló káprázat szokta volt környezni Beél Mátyást is, ki gyakran üve szemlélté magát a kertben egy padon; hasonlókép Taubmann tanítót, ki halála előtt egy ideig folyvást ágya mellett látá magát feküdni, koporsóban.

Még más neme is van a káprázatnak, mellyek jóslói szemléleteknek is szoktak nevezetni; ez a távol-látás, mi szerint t. i. oly történeteknek káprázata áll elő, melyek rövid vagy hosszabb idő mulva valósággal megtörténendők; az oly személyeket, kiknek illy káprázataik vannak látnokoknak szokás nevezni. Az illy látnok, éppen nem valami fölmagasztalt érzésben, vagy talán halálhoz hasonló merevségben van akkor, midőn káprázatai meglepik; ő egész öntudattal bír. Gyakoriak az illy személyek Skótságban 's a nyugoti szigeteken. Horst és Martin sok illy káprázati példát gyűjtének ott. — Egy skót nemes, ki a látnoki tulajdonságban hitt, magához hivata egy látnokot, 's megkérdezé őt az akkor olly nagy befolyású Villiers herczeg jövendője iránt. A látnok egy tört szemlélt káprázati herczegének mellében, 's bizonyosnak mondá halálát; 's ez teljesült is, mert a herczeget meggyilkolá Felton kapitány. — Bizonyos London Jakab, előkelő skót, lázban feküdvé, káprázatában veszély közt látá V. Jakab királyt, 's déltájon kiáltozni kezdé övéinek: „Siessetek a király segítségére, éppen most veszik őt körül a gyilkosok.“ Azután csakhamar sirmi kezdé, panaszkodván: „Késő már! A jó ur meghalt!“ mi csakugyan meg is történt. — Hasonló példát, mint mondtuk, Horstnál, eleget olvashatni. — Az álombolygóknak 's magnetisált személyeknek is vannak illy káprázatai; de minthogy azok nem éber állapotban történnek: nem az érzéki csalódások körébe tartoznak,

(Folytatása következik.)

CSÖRGŐKIGYÓ.

A csuszó állatok osztályának számos faja közt kétségkívül egyik legnevezetesebb a csörgőkigyó (crotalus horridus). E' szörnű kigyót mindenütt nagy számban találni az amerikai száraz földekben. Rettentő ostora lenne a vidéknek, ha azon ösztönrel bírna, hogy a természettől beleoltott rontószereket használja. De az emberre nézve csak akkor veszedelmes, ha vagy ingereltetik vagy az önfentartás' törvénye által kényszerítetik mérgét kiönteni, melly veszélyesebb, mint bármelyiké a' hasonnemű állatok közül. Ezt két hosszú és éles fogak' segedelmével teszi, mellyek felső álkapczájja' előrészen vannak. Ezek' alkata igen különös. Elöl üresek levén, hegyökben egy nyílás van, gyökerök pedig egy folyó méreggel telt zacskóval van összeköttetésben. Ha most ez állat harap, e' méregből a' fog' ürege által a' nyíláson keresztül a' sebbe önt valamicskét. Nevezetes, hogy e' méregfogak, míg az állat hasznukat nem veszi, hátrafordulva vannak, mintha sarkon járnának, és a' torok' felső részéhez simulnak.

A' csörgőkigyónak azon ereje, hogy martalékát pillantásai által leszegzi, némelly csudálatos mondákra adott anyagot, 's ezt sokan mai napig is erősen hiszik. Egyébiránt kétségkívüli, hogy némelly apróbb állat, mellyekből él, a' felelmes ellenséget megpillantván, hihetőleg ijedségből, tagjai' használatától megfosztatik, 's annál könnyebben martalékává lesz.

Általában a' csörgőkigyó futja az ember' tekintetét. Különben is könnyű volna tőle megszabadulni, minthogy igen lassan halad. De ha közel jut hozzá az ember, nagy elővigyázattal kell lennie, minthogy tetemes szökéssel rohan martalékára.

A' név csörgőkigyó azon különös készülettől ered, mellyel farkának vége van ellátva. Ez tudnillik üres, szarvemű, tágan egymáshoz sorozott csomózatokból áll,

mellyekkel az állat igen erősen csörög, mihelyt valamely tárgy figyelmét fölgerjeszti. Ez okbul az emberre nézve soha sem veszedelmes, ha csak alvása közben rá nem hág. Állitgatják, hogy azon csörgők száma a kigyó korát mutatja, minden évben egy nővé hozzá. Némelyeket 40—50 csörgővel is találtak, miből az következik, hogy hosszúle-tűek. Ez azáltal is bebizonyul, mivel igen lassan nőnek, mert az olly szabály, melly az egész természetben kitűnik, hogy a mi lassan jut teljes erejéhez, nagy kort ér. Így állitják azt is, hogy a' czethal ezeréves is lesz. Így a' tölgynek száz évre van szüksége, hogy teljes nagyságát elérje. Első évben legfőlebb három hüvelyknyit nő, míg sok más növény, melly csak egy évig él, kevés hónap alatt 10—20 lábnyira terjed.

Az állkapczák szerkezete a kigyóknál csudálatos 's azokat rendkívül nagyon feltáthatják, hogy iránylag nagy állatokat is csontostul bőröstül elnyelhessenek. Ez okbul fogaik nincsenek rágásra alkotva, mint más állatoknál, hanem csak arra, hogy a' torkukban levő martalékot visszacsuszni ne engedjék.

A' zene különösen hat rájuk. A' keletindiai kigyókuruzslók gyakran használják e' hajlandóságukat, hogy őket mesterségekre tanítsák. Chateaubriand beszéli amerikai utazási leírásaiban, hogy a' genei tó partain egy belföldi embert látta, mint csil-lapítá le fuvolyahangok által egy csörgőkigyó' haragját, 's arra birta, hogy őt kövesse.

B.

E P E R - Ü N N E P.

Északamerikának Mary-tartományában, különösen Baltimore vidékén, rendki-vül bájos fekvése van a' mezei lakoknak. Ezek egyik fő nevezetessége az eper-ünnep, mellyet késő tavaszon szokás tartani, 's mellyek különös vidámságuk. Ily ünnepiségek alkalmával, összegyül a' jobbadán csak fiatalságbul álló társaság, napnyugta előtt, a' kertben vagy ligetben. Tüdnivaló, hogy az ekkori vigalmak után fölhordatni szokott csemegék mindenféle legválogatottabb nyaláncságból állanak 's tejfel és pezsgó egyál-talán nem hiányozhatnak; ezeknek koronája azonban az eper. A' lakmározást a' legki-tűnőbb szépségü helyen szokás tartani. A' táj ugy fekszik, hogy délkeletre zöld erdő-ségek 's csillamló toronyesücsök tünnek elő; tovább a' hátulzatban a' patapscoi öböl, mellynek víztükörén a' fehér vitorlák megannyi hatyú gyanánt lebegnek, a' north-po-inti hosszu hegyfok ormain 's a' számos világító torony tetőit pedig a' nyugvó nap arany-sugárai szegélyezik, öntik el. Ha ezekhez még az előszin gyanánt mutatkozó ligeteket, virágcsoportokat, növénytarkázta halmokat 's völgyeket, koszorúfonó társas köröket, vagy élénk játszadózásba merült ifjakat 's lányokat képzeljük: a' természetnek 's társaséletnek legbájlóbb rajza áll előttünk. — Későbbben, ha már a' nap elnyugodott, 's az amerikai égöv alatt olly felséges szürkület leborul, csendességébül az éjeli fecskének panaszhang-jai által mintegy fölriasztatva: egy áomvilág tündéri képe látszik kibontakozni, 's az ég miriádnyi csillagainak megfelelőleg, a' fű sötét pázsitában ragyogó fény-bogarak, világító lángocsák gyanánt jelennek meg, 's közönkint szárnyaikra kelvén, a' levegőt lengő tűz-szkraképen szdelik át. — Ily alkony idején összegyülő eperünnepi társaság örömeit csak éldelni lehet; szavakba önteni nem.

F. M.

E L E G Y.

Kérődző emberek. A' természet gyakran olly tulajdonokkal ruház föl egy vagy más állatosztálybeli teremtményt, mellyek azt a' maga nemében rendkívülivé teszik. Ilyen p. o. a' hűsevők közt a' kérődzés, melly a' füevő állatoknak egy részét egé-

szen megkülönbözteti. E' sajátság (melly a' már lenyelt tápszereknek ismétli megrágása) ritkán ugyan, de még is tapasztaltatott néhány személynél, mit ők annak disztelenségére figyelmeztetve sem tudtak 's nem akartak elhagyni, mert abban némi gyönyört leltek 's különben is olly összefüggésben van az egész testszerkezetökkel, hogy rossz következtetés nélkül el sem hagyhatják. Egy toulousei orvos három illy esetet közöl. Egyik hatodik évében, himlő' következtében, kezde kérődzni, de nősödése után nyolcz évvel, 28 éves korában, felhagyott vele. A' másik kettőnél megmaradt e' tulajdonság egész halálökig, melly az egyiknél 59, a' másiknál 70 éves korában következett be. Blumensch négy illy nemü példát hoz fel; ezek közül kettőnél önkényes, kettőnél önkénytelen volt a' kérődzés. Elliottson orvos egy 89 éves asszonyt emleget, ki kora fiatalaságtól fogva kérődző vala. Igen jó egészségben van 's jó ideje következő módon élt: reggelire théat iszik 's mellé piritott zsemlyét vajjal; délre húslevest, zsemlyével és burgonyával; este ismét théat és néha kávé. Rendesen minden étkezés után kérődzik, délebed után azonban kivétel nélkül. Némelly neme a' folyadékoknak és táplálatszereknek nem jó fel többé a' szájba; illyen a' bor, ser. A' théa feljö délután, de reggel nem. A' víz mindig feljö 's különösen látszik a' többi anyagok' felszállását elősegíteni. Néna elnyeletésök után azonnal visszatérnek a' táplálékok, néha egy óra vagy hosszabb idő mulva. Ha rosszul érzi magát, megszünik kérődzni. Véleménye szerint a' kérődzés semmi különös, 's azt hiszi, hogy rokonai közül a' legtöbb ugyanazon tulajdonsággal bir. Atyjánál 's egyik fitestvérenél valóban így is volt a' dolog; de mind kettő korán elhalt. Elliottson orvos az előtt soha sem ismert olly nőszemélyt, a' ki kérődzene; férfiak felől azonban gyakor hasonló eset volt tudva előtte. — A' kérődzést a' gyomor' zárvégének beteges volta okozza.

A' közlő maga is ösmert egy fiut gyermekkorában, kinek a' kérődzés hasonlóképp önkényes hatalmában állott. Ezzel azonban semmi további gyomorműködés nem volt összekötte, 's e' tulajdonságát is ama' fiu csak akkor gyakorlá, midőn bennünket, iskolatársait, rendkívüli 's olly látvánnyal akart mulattatni vagy meglepni, mellyet utánzani közülünk egyik sem tudá.

A' tengeri elefántrul sokat irtak némelly természetvizsgálók; adataik azonban többnyire hiányosak. Ezen állat hosszúsága mintegy 20, vastagsága pedig 16 láb; a' nőtények azonban többnyire csak fél ekkorák szoktak lenni. Nagy ellentétel van ezen állatoknak élénksége 's gyorsasága közt a' vízben és szárazon, melly utóbbin lomhák 's ügyetlenek. Egymásközt békesen élnek, 's midőn valamelyik fölött az öldöklő dorong vagy sebző dárda lebeg: könyörgő tekintettel fordulnak a' szánakozás nélküli ember felé, 's könyük csorgadoznak szemekbül. Egyébiránt pedig olly erővel bir, hogy a' legkeményebb követ is porrá zuzza fogai közt. 'S mégis olly önadaadással engedi magát kivégeztetni!

Az érczi magnetismus mint gyógyszer. Erről az angol orvosok nevezetes eredményeket közlöttek „the *Lamé*“ orvosi folyóiratban, különösen a' köszvény, csúz, nagy fogfájás, hysteria, szélhüdések 's más idegkórokban. A' szenvedő részt ismételve erős magnessel kell megvonni.

☞ Budapest környéke czim alatt mult számunkban megkezdett cikkely folytatását nem adhatjuk.

Megjelenik kedden 's pénteken. Előfizetheti minden es. kir. postahivatalnál 's a' szerkesztőhivatalnál Pesten, (Leopold-utca Rottenbiller-ház 2-dik emeletében) egész évre, postán 12, Pest-Budán 10; félévre 6, és 5 pengő forintjával.